

Sygn. akt I ACa 358/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Elżbieta Karpeta
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SA Tomasz Ślęzak (spr.)
Protokolant :	Katarzyna Noras

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2020 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) (Spółki Akcyjnej) Oddziału w Polsce z siedzibą w W. (poprzednio (...) Bank (...) Spółki Akcyjnej w W.)

przeciwko A. K., A. B. i I. B.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 19 grudnia 2018 r., sygn. akt I C 347/16

1) zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) oddala powództwo,

b) zasądza od powódki na rzecz pozwanych solidarnie 15 000 (piętnaście tysięcy) złotych z tytułu kosztów procesu;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanych solidarnie 1 000 (tysiąc) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Anna Bohdziewicz SSA Elżbieta Karpeta SSA Tomasz Ślęzak

Sygn. akt I ACa 358/19

UZASADNIENIE

(...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. wniosła przeciwko pozwanym A. K. i Ł. K. pozew o zasądzenie solidarnie od pozwanych na jej rzecz kwoty 2.343.324,57 zł, na którą składały się: 2.289.920,35 zł tytułem kapitału wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 lutego 2016 roku do dnia zapłaty, 21.898,49 zł tytułem odsetek umownych oraz 30.804,13 zł tytułem odsetek ustawowych, naliczonych od kwoty kapitału kredytu za okres od dnia 17 grudnia 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz dalszych odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia 23 lutego 2016 roku.

W uzasadnieniu strona powodowa wskazała, że przysługuje jej wymagalna wierzytelność pieniężna w stosunku do pozwanych, powstała na tle realizacji umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej w dniu 7 września 2007 roku. Istnienie wierzytelności, jej wysokość oraz struktura zadłużenia wynikają bezpośrednio z wyciągu z ksiąg bankowych nr (...) z dnia 23 lutego 2016 roku, podpisanego przez osobę uprawnioną do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych powoda i opatrzonego pieczęcią banku. Pomimo upływu terminu określonego pozwanym w treści skierowanego do nich wezwania do zapłaty, należność objęta pozvem nie została uregulowana.

W odpowiedzi na pozew pozwana A. K. wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu zakwestionowała dochodzone roszczenie zarówno co do zasady, jak i co do wysokości. Wskazała, że podpisując umowę o kredyt mieszkaniowy była od samego początku przekonywana przez pracowników powoda, że zaciągnięcie kredytu w walucie obcej jest opłacalne. Wysokość świadczenia powoda, jak i wysokość kwoty zwracanej zależały od arbitralnego uznania banku, jako podmiotu silniejszego w stosunku zobowiązaniowym. Ponadto umowa zawierała klauzule abuzywne, gdyż jej postanowienia nie były indywidualnie uzgadniane z pozwaną. Strona powodowa nie wskazała też całkowitego kosztu kredytu, co świadczy o naruszeniu obowiązku informacyjnego względem konsumenta. Jednocześnie w ocenie pozwanej umowa kredytu jest sprzeczna z prawem i z zasadami współżycia społecznego, w związku z czym powinna zostać uznana za nieważną. Pozwana zakwestionowała również wyciąg z ksiąg bankowych, gdyż w jej ocenie stanowi on jedynie dokument prywatny.

Pozwany Ł. K. wniósł o oddalenie powództwa w stosunku do niego w całości wskazując, że na mocy aneksu nr (...) do umowy kredytowej został zwolniony z długu. Doszło zatem do umorzenia wszelkich zobowiązań tego pozwanego wynikających z umowy kredytowej.

Pismem z dnia 17 listopada 2016 roku powód cofnął w całości powództwo w stosunku do pozwanego Ł. K. oraz wniósł o wezwanie A. B. i I. B. do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Pozwany Ł. K. pismem z dnia 1 grudnia 2016 roku wyraził zgodę na cofnięcie pozwu w stosunku do niego oraz wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Częstochowie postanowieniem z dnia 26 stycznia 2017 roku umorzył postępowanie w sprawie w stosunku do pozwanego Ł. K..

Pozwani A. B. oraz I. B. wnieśli o oddalenie powództwa w całości zgłaszając zarzuty tożsame z zarzutami pozwanej A. K..

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2018 roku Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził solidarnie od pozwanych A. K., A. B. i I. B. na rzecz powodowego banku kwotę 2.343.324,57 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w wysokości 7% (tj. wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych) w stosunku rocznym liczonymi od kwoty 2.289.920,35 zł od dnia 24 lutego 2016 roku oraz dalszymi odsetkami ustawowymi w razie zmiany ich wysokości do dnia zapłaty oraz zasądził solidarnie od pozwanych A. K., A. B. i I. B. na rzecz powoda kwotę 40.017 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 7 września 2007 roku (...) Spółka Akcyjna Odział w Polsce z siedzibą w W. zawarł z A. K. i Ł. K. umowę kredytu hipotecznego nr (...), na mocy której bank zobowiązał się oddać do ich dyspozycji kwotę 1.385.000 zł. Kredyt był indeksowany do waluty obcej CHF. Przeznaczony miał być na zakup domu jednorodzinnego znajdującego się w W. przy ul. (...). Okres kredytowania wynosił 420 miesięcy. Oprocentowany był

według zmiennej stopy procentowej, która na dzień sporządzenia umowy wynosiła 5,0 % w stosunku rocznym, z zastrzeżeniem postanowień Regulaminu w zakresie ustalania wysokości oprocentowania, przy czym oprocentowanie kredytu ulegało zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF). Jako zabezpieczenie spłaty kredytu wraz z odsetkami i innymi należnościami wynikającymi z umowy ustanowiono hipotekę kaucyjną do kwoty 2.770.000 zł na nieruchomości położonej w W. przy ul. (...). Kredytobiorcy oświadczyli nadto, że w zakresie roszczeń banku wynikających z tej umowy poddają się egzekucji w trybie art. 97 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (Dz.U. Nr 140, poz. 939 z późn. zm.) oraz wyrazili zgodę na wystawienie przez bank bankowego tytułu egzekucyjnego do kwoty 2.770.000 zł.

W dniu 9 września 2007 roku powód zawarł z A. B. oraz I. B. umowę poręczenia za zobowiązania kredytobiorcy wobec banku wynikające z umowy o kredyt z dnia 9 września 2007 roku.

W § 7 ust. 4 regulaminu kredytu hipotecznego wskazano, że w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej, wypłata kredytu następuje w złotych według kursu nie niższego niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków z kredytu. W przypadku wypłaty kredytu w transzach, stosuje się kurs nie niższy niż kurs kupna zgodnie z tabelą obowiązującą w momencie wypłaty poszczególnych transz. Saldo zadłużenia z tytułu kredytu wyrażone jest w walucie obcej i obliczane jest według kursu stosowanego przy uruchomieniu kredytu. W § 9 ust. 2 pkt 1) regulaminu kredytu wskazano nadto, że w przypadku kredytu inkasowanego do waluty obcej raty kredytu podlegające spłacie wyrażone są w walucie obcej i w dniu wymagalności raty kredytu pobierane są z rachunku bankowego według kursu sprzedaży zgodnie z tabelą obowiązującą w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty spłaty kredytu.

Na podstawie § 4 ust. 1 i 2 aneksu nr (...) sporządzonego w dniu 8 października 2009 roku, podpisanego w dniu 30 października 2009 roku, bank zwolnił Ł. K. z długu, zaś pozwany zwolnienie z długu przyjął.

W dniu 19 września 2011 roku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W., w drodze sukcesji uniwersalnej wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce. Następnie z dniem 31 grudnia 2012 roku na skutek połączenia spółek kapitałowych, (...) Bank Spółka Akcyjna w W. wstąpiła w ogół praw i obowiązków (...) Spółki Akcyjnej w W..

Strona pozwana nie spłaciła zaciągniętego zobowiązania, w zawiązku z czym powód w dniu 23 lutego 2016 roku wystawił wyciąg z ksiąg bankowych nr (...) na kwotę 2.343.324,57 zł, podpisany przez osobę uprawnioną do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych powoda i opatrzony pieczęcią banku. Mając na uwadze istnienie wskazanej wiarygodności powód skierował do pozwanych wezwanie do zapłaty. Pomimo upływu określonego w nim terminu należność nie została uregulowana.

Powyższy stan faktyczny Sąd pierwszej instancji ustalił na podstawie zebranych w sprawie dokumentów oraz dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do dowodu z przesłuchania strony pozwanej. Oceniając dokumenty urzędowe i prywatne znajdujące się w aktach Sąd dał im wiarę. Autentyczność oraz treść dokumentów nie była bowiem między stronami sporna, a Sąd pierwszej instancji nie dopatrył się podstaw, by wątpliwości takie powziąć z urzędu. Część dokumentów została wprawdzie przedstawiona w postaci kserokopii, jednak strony nie kwestionowały ich zgodności z oryginałami.

Sąd Okręgowy dał wiarę zeznaniom pozwanych w zakresie w jakim korespondowały z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie. Jako niewiarygodne ocenił ich twierdzenia o niepoinformowaniu ich przez bank przed zawarciem umowy kredytu o treści podstawowych jej warunków takich jak sposób obliczania rat, ryzyko kursowe oraz co do posiadania przez nich wyłącznie podstawowej wiedzy w tym zakresie. Wątpliwe jest, zdaniem Sądu, aby pozwani podjęli decyzję o związaniu się długoterminowym kredytem na podstawie niewyjaśniającej wszystkich wątpliwości rozmowy z pracownikiem banku, bez szczegółowego zapoznania się z warunkami udzielonego kredytu.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy zważył, że powództwo zarówno co do zasady, jak i wysokości zasługiwało na uwzględnienie.

W sprawie bezspornym było, że w dniu 7 września 2007 roku (...) Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z siedzibą w W. zawarł z A. K. i Ł. K. umowę kredytu hipotecznego, na mocy której Bank zobowiązał się oddać do dyspozycji kwotę w wysokości 1.385.000 zł, przy czym kredyt indeksowany był do waluty obcej CHF. Kredyt przeznaczony był na zakup nieruchomości. Ponadto bezspornym było także, że powód jest następcą prawnym kredytodawcy (...) Spółki Akcyjnej Oddział w Polsce z siedzibą w W..

Pozwani zakwestionowali wysokość roszczenia, podnieśli zarzut sprzeczności umowy z zasadami współzycia społecznego i naturą zobowiązania oraz nieważności umowy. Zdaniem Sądu pierwszej instancji powyższe zarzuty są niezasadne. Bezpodstawne bowiem okazały się twierdzenia pozwanych dotyczące charakteru zwartej umowy i niezgodności z prawem zapisów dotyczących przeliczenia kwoty waluty na PLN oraz sposobu przeliczenia. Pozwani przed podpisaniem umowy zapoznali się z jej warunkami. Zgodnie z § 8 ust. 2 umowy kredytu pozwana A. K. wyraziła zgodę, aby przy pobraniu środków pieniężnych z jej rachunku bankowego bank stosował kursy zgodnie z obowiązującymi w banku w dniu pobrania środków pieniężnych z rachunku bankowego. Zgodnie z § 1 ust. 2 umowy kredytu, kredyt został indeksowany do waluty obcej – franki szwajcarskie. Saldo kredytu w walucie obcej miało zostać obliczone według zasad opisanych w Regulaminie na podstawie kursu waluty obcej obowiązującego w dacie uruchomienia kredytu lub w przypadku kredytu wypłacanego w transzach – kursów waluty obcej obowiązujących w dacie uruchomienia poszczególnych transz kredytu.

W ocenie Sądu pierwszej instancji w niniejszej sprawie nie mają zastosowania art. 384 k.c. oraz 385 k.c. Zgodnie z art. 384 § 1 k.c. ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzór umowy, regulamin, wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy. W judykaturze wskazuje się, iż postanowienia wzorca, które nie spełniają wymogów ustanowionych w art. 385 § 2 k.c., zostają uznane, ogólnie ujmując, za nieuczciwe (art. 385¹ § 1 k.c.). Umożliwia to zakazanie posługiwania się takimi niedozwolonymi postanowieniami na przyszłość i w rezultacie prowadzi do wzmocnienia ochrony stron umów, które będą dopiero zawarte lub nie zostały jeszcze zakwestionowane. W postępowaniu abstrakcyjnym nietransparentność postanowienia wzorca podlega rozpatrzeniu w aspekcie abuzywności. Sąd Okręgowy nie dopatrył się jednak, aby kwestionowane przez pozwanych postanowienia regulaminu stanowiły klauzule abuzywne.

Dalej Sąd Okręgowy stwierdził, że istota umowy kredytu, wyrażona w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, jest funkcją podstawowych uprawnień oraz obowiązków stron tej umowy, czyli banku (kredytodawcy) i jego kontrahenta (kredytobiorcy). Ustawodawca, definiując umowę kredytu, wymienia jej istotne cechy oraz niezbędne elementy treści. Poprzez zawarcie umowy kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy, na czas oznaczony w umowie, kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu.

Ustawą z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 165, poz. 984) dodano pkt 4a w art. 69 ust. 2 obowiązujący od dnia 26 sierpnia 2011 roku. Zgodnie z tym przepisem w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu, powinna określać umowa kredytu. Oznacza to, że kredytobiorca już na etapie umowy kredytowej powinien być odpowiednio poinformowany przez bank o istotnych dla niego zasadach związanych ze spłatą kredytu. Przed dokonaniem tej nowelizacji prawa bankowego w przypadku kredytów denominowanych w walutach obcych nieuregulowana była kwestia ustalania wysokości tzw. spreadu walutowego, czyli różnicy płaconej pomiędzy kursem kupna a sprzedaży waluty w danym banku. Sposób ustalania wysokości spreadu walutowego nie był również określony w samych umowach kredytowych. Spread walutowy jest jedyną na rynku kredytowym swego rodzaju ukrytą prowizją,

której kredytobiorca nie mógł dotychczas ani obliczyć, ani skontrolować. W przepisach przejściowych ustawodawca wskazał, że w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b ustawy, o której mowa w art. 1, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższe prowadzi do konkluzji, iż przed dniem wejścia w życie nowelizacji z 2011 roku bank nie miał obowiązku szczegółowego określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut. Nowela nałożyła na banki nowe obowiązki, które wcześniej nie obowiązywały i wprowadziły dla kredytobiorców już zawartych umów roszczenie o stosowną zmianę umowy. Pozwani nie mają zatem racji wskazując, że bank podczas zawierania umowy kredytu hipotecznego nie wypełnił ciążącego na nim obowiązku informacyjnego.

W toku postępowania pozwani podnosili również, że zawierając umowę kredytu nie określono kwoty, którą A. K. będzie musiała ostatecznie zwrócić. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2011 roku, II CSK 30/11 (LEX nr 1103003) wskazano, iż „w przepisie art. 358¹ § 1 k.c. przewidziana została zasada nominalizmu, odnosząca się do zobowiązań pieniężnych, których przedmiotem od chwili ich powstania jest suma pieniężna. Wskazuje ona, że spełnienie takiego świadczenia następuje przez zapłatę objętej umową sumy nominalnej, bez względu na spadek lub wzrost siły nabywczej pieniądza i bez wyrównania powstałego na skutek tego uszczerbku majątkowego, ponoszonego przez jedną ze stron umowy. Wyjątkiem od tej zasady jest możliwość dokonania zmiany wysokości świadczenia objętego umową, w zależności od zmian siły nabywczej pieniądza, na podstawie odpowiedniego przeliczenia, z uwagi na to, że przedmiotem świadczenia jest nie tyle suma jednostek pieniężnych, ile oznaczona wartość ekonomiczna, niezmienna w czasie, a wyrażona jedynie w odpowiedniej sumie pieniężnej. Może być ona dokonana w drodze ustawowej, przez wprowadzenie przepisami szczególnymi bezpośredniej waloryzacji świadczeń pieniężnych, bądź ustawowych klauzul waloryzacyjnych. Istnieje również możliwość zastrzeżenia przez strony w umowie, w zakresie swobody układania stosunku prawnego według swego uznania (art. 353¹ k.c.), prawa do zwaloryzowania umówionego świadczenia pieniężnego przy zastosowaniu na przykład klauzuli towarowej, usług określonej kategorii lub złota, jak też innego niż pieniądz polski miernika wartości. W tej sytuacji umowa stron uprzedza zmianę siły nabywczej pieniądza, co powoduje, że w momencie spełniania świadczenia pieniężnego następuje automatyczne przeliczenie jego wysokości przy użyciu wybranego miernika. W odniesieniu do roszczenia będącego przedmiotem pierwszego orzeczenia Sąd wskazał, że nie było ono oparte na art. 358¹ § 3 k.c., stanowiło natomiast wyraz realizacji klauzuli walutowej objętej umową stron.

Bezpodstawne według Sądu Okręgowego okazały się także twierdzenia pozwanych dotyczące niezgodności umowy kredytu rozwojowego indeksowanego kursem franka szwajcarskiego z zasadami współżycia społecznego oraz naturą zobowiązania. Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. W myśl § 2 nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Sankcję nieważności powoduje jedynie sprzeczność z przepisami bezwzględnie obowiązującymi, a zatem normami imperatywnymi (*iuris cogentis*) i semiimperatywnymi. Jeśli norma ma charakter dyspozytywny, strony mogą inaczej ukształtować treść łączącego je stosunku. Sprzeczność z ustawą zachodzi nie tylko wtedy, gdy treść tej czynności sprzeciwia się ustawie, ale również wtedy, gdy jej cel jest z nią sprzeczny. Chodzi tu o indywidualny, uzgodniony cel czynności prawnej (z reguły umowy), znany obu stronom tej czynności.

Przenosząc te poglądy doktryny na grunt niniejszej sprawy Sąd pierwszej instancji wskazał, że pozwani zawarli umowę kredytu, a środki uzyskane z kredytu przeznaczone zostały na zakup domu jednorodzinnego. W świetle powyższego twierdzenia pozwanych o nieekwiwalentności świadczeń stron są nieuprawnione. Pozwani zawierając umowę z powodów mieli pełną swobodę działania, a wybierając z oferty produktów powoda, produkt będący przedmiotem

umowy stron, dokonali autonomicznego wyboru. Także okoliczność, że powód przygotował umowę kredytu nie wpływa negatywnie na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy. Nie ulega wątpliwości, że powód na mocy postanowienia umowy kredytu, był uprawniony do stosowania kursu waluty zgodnego z powszechnie jawną wewnętrzną tabelą kursów walut. Wbrew twierdzeniom pozwanych kredyt nie został arbitralnie ustalony przez powoda.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie Sądu pierwszej instancji, zawarta pomiędzy stronami umowa kredytu jest ważna i zgodna z zasadami współzycia społecznego oraz z naturą zobowiązania stron. Uzasadnia to przyjęcie, że powód wykazał co do zasady istnienie roszczenia. Rozważenia wymagało zatem, czy dochodzona przez powoda wierzytelność wskazana została w prawidłowej wysokości.

W § 8 ust. 2 umowy kredytu stwierdzono, że kredytobiorca wyraża zgodę, aby przy pobraniu środków pieniężnych z jego rachunku bankowego bank stosował kursy zgodnie z obowiązującą w banku w dniu pobrania środków pieniężnych z rachunku bankowego. Powód, zdaniem Sądu pierwszej instancji, za pomocą przedłożonych w niniejszej sprawie dokumentów wykazał nie tylko istnienie wierzytelności, ale i jej wysokość. Na tę okoliczność przedłożył m.in.: regulamin kredytowania, tabelę opłat i oprocentowania i prowizji, historię zmian struktury zadłużenia. Tym samym ustalając wysokość wierzytelności powoda Sąd oparł się na przedłożonych przez niego dokumentach, w tym na wyciągu z ksiąg bankowych.

Apelację od tego wyroku wnieśli pozwani zaskarżając go w całości i zarzucając:

1) nierozpoznanie sprawy co do istoty poprzez:

- brak rozważenia wpływu klauzul niedozwolonych na ważność umowy kredytu hipotecznego, zamieszczonych w umowie kredytu hipotecznego (§ 3 pkt 2) oraz w Regulaminie banku, stanowiącego integralną część umowy kredytu hipotecznego (§ 1 pkt 2, tj. § 7 pkt 4, § 9 ust. 2 pkt 1, § 15 ust. 6, § 21 ust. 3, § 23 Regulaminu),

- brak ustalenia faktycznego zadłużenia strony pozwanej, podczas gdy z opinii biegłego sądowego przy Sądzie Okręgowym w Warszawie z zakresu: finansów, ekonomii, bankowości i rachunkowości dr R. P., sporządzonej w dniu 4 stycznia 2018 roku w sprawie o sygn. akt I C 59/19 toczącej się równocześnie przed Sądem Okręgowym w Warszawie, wynika niższa kwota zadłużenia strony pozwanej z tytułu umowy o kredyt hipoteczny z dnia 9 września 2007 roku, Nr (...), zawartej przez strony;

2) rażące naruszenie prawa procesowego mające wpływ na treść orzeczenia tj. art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez niezawieszenie przez Sąd I instancji postępowania w niniejszej sprawie - na wniosek pozwanych - do czasu prawomocnego zakończenia innego, wcześniej wszczętego postępowania cywilnego toczącego się przed Sądem Okręgowym w Warszawie z powództwa A. K. (pозwanej w niniejszej sprawie) przeciwko (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w sprawie o sygn. akt I C 59/16 (powodowi w niniejszej sprawie) o zapłatę m.in. kwoty 1.385.000 zł z tytułu kwot wpłaconych przez A. K. oraz tytułem odszkodowania w związku zawarciem nieważnej umowy kredytowej z dnia 9 września 2007 roku, Nr (...), z której, tej samej umowy kredytu hipotecznego powód w niniejszej sprawie dochodzi od pozwanej w niniejszej sprawie swoich roszczeń o zapłatę, z uwagi na to, że prawomocne rozstrzygnięcie w sprawie cywilnej o sygn. akt I C 59/16 Sądu Okręgowego w Warszawie, miałyby wpływ na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy;

3) rażące naruszenie art. 385¹ § 3 k.c. i art. 58 k.c. polegające na nierozpoznaniu zarzutów pozwanych co do klauzul abuzywnych zamieszczonych w umowie kredytu oraz brak rozpoznania zarzutu nieważności tej umowy wobec istnienia nieważnych zapisów i bez rozważenia, czy istnieją przepisy mogące wejść w miejsce nieważnych zapisów umowy, co w konsekwencji stanowiło również rażące naruszenie art. 2 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i ostatecznie miało wpływ na wydanie rażąco niesprawiedliwego wyroku;

4) sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego w sprawie polegająca na błędnym przyjęciu, że umowa została skutecznie wypowiedziana oraz że roszczenie stało się wymagalne, podczas gdy w sprawie wystąpił brak wymagalności roszczenia z uwagi na brak skutecznego wypowiedzenia umowy kredytu hipotecznego;

5) naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia wyroku w sposób uniemożliwiający przeprowadzenie kontroli apelacyjnej.

W oparciu o te zarzuty pozwani wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Częstochowie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie w zakresie w jakim zarzuca naruszenie przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego i oceny na potrzeby jego zastosowania ustalonego stanu faktycznego. Pozostałe zarzuty, zarzuty naruszenia prawa procesowego, nie są uzasadnione, brak było bowiem podstaw do zawieszenia postępowania, uzasadnienie Sądu pierwszej instancji spełnia wymogi zawarte w art. 328 § 2 k.p.c., a zarzut braku skutecznego wypowiedzenia umowy kredytowej pojawił się dopiero w apelacji i nie został w żaden sposób uzasadniony. Argumentacja apelacji wywodzona z zarzutów naruszenia prawa procesowego nie ma znaczenia także z tego względu, że Sąd Apelacyjny nie podzielił zasadniczych wniosków wywiedzionych przez Sąd Okręgowy z poczynionych ustaleń faktycznych i nie podzielił także oceny prawnej tych ustaleń.

Co do zasady natomiast ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, oparte w głównej mierze na dokumentach, są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Nie podziela natomiast wyciągniętych z tych ustaleń przez Sąd Okręgowy wniosków, że wybór przez kredytobiorców (pierwotnie A. K. i Ł. K.) rodzaju kredytu - kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego (dalej CHF) prowadzi do uznania, iż postanowienia umowy kredytowej, w szczególności postanowienia zawierające klauzule indeksacyjne, były z kredytobiorcami indywidualnie uzgadniane oraz że czynności banku przed zawarciem umowy (doręczenie wzorca umowy kredytowej i regulaminu) wskazują na należyte poinformowanie kredytobiorców o ryzyku związanym z takim kredytem.

Sąd Apelacyjny nie podzielił w konsekwencji tego podstawowego wniosku Sądu pierwszej instancji o ważności umowy o którą chodzi w tej sprawie, uznając tym samym, że zarzuty apelacji naruszenia prawa materialnego zasługują na uwzględnienie. Analiza postanowień tej umowy pozwala na stwierdzenie, że zgodnie z jej § 2 pkt.1 udzielony kredytobiorcom (obecnie jest to już tylko A. K.) kredyt był indeksowany do CHF, a wypłacona im kwota miała zostać przeliczona na CHF według kursu nie niższego niż kurs kupna CHF według tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku w dniu wypłaty środków (§7 ust.4 Regulaminu). Kredytobiorcy upoważnili bank do pobierania rat spłaty kredytu z ich rachunków bankowych (§ 9 ust. 1 Regulaminu). Strony uzgodniły, że raty te będą wyrażone w CHF, według kursu sprzedaży przyjętego w tabeli obowiązującej w banku na koniec dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty.

Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 20 czerwca 2018 r., sygn. akt III CZP 29/17, wyjaśnił, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.) dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Przepis art. 385² k.c. wprawdzie stanowi wprost, że oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny, jednakże w wymienionej uchwale Sąd Najwyższy wskazał, że art. 385² k.c. powinien być wykładany rozszerzająco i stosowany również do oceny, czy postanowienie rażąco narusza interesy konsumenta.

Odwołanie się w wymienionych wyżej postanowieniach umowy kredytowej do tabeli kursów banku stanowi naruszenie równowagi kontraktowej stron, skoro o zasadach indeksacji kredytu i wysokości rat decydować może jednostronnie bank kształtując w ten sposób z jednej strony własne korzyści finansowe, z drugiej strony narzucając kredytobiorcom koszty udzielonego kredytu.

W wymienionej uchwale Sąd Najwyższy wskazał zatem na abuzywny charakter omawianych postanowień umowy sięgając do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz do art. 4 ust.1 oraz art. 3 ust. 1 implementowanej do polskiego porządku prawnego Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Biorąc pod uwagę te poglądy Sąd Apelacyjny uznał, że postanowienia łączącej strony umowy, a w szczególności postanowienia § 2 ust. 1 umowy i § 9 ust. 2 pkt. 1 Regulaminu, będącego integralną częścią umowy, są w świetle art. 385¹ k.c. niedozwolone, kształtują bowiem prawa i obowiązki pozwanych w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy. Ten nieuczciwy charakter umowy wynika z postanowienia umowy przewidującego przeliczenie oddawanej do dyspozycji kredytobiorców kwoty kredytu na CHF według kursu nie niższego niż kurs kupna z dnia wypłaty środków, a następnie kolejnym przeliczeniu tak ustalonej wartości na złotówki według kursu sprzedaży dla ustalenia salda kredytu. Takie ukształtowanie treści umowy nie spełniało wymogów określonych w art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt. 2 Prawa bankowego, albowiem nie określało w sposób jednoznaczny kwoty kredytu, którą według stanu z dnia zawarcia umowy kredytobiorcy zobowiązani byli zwrócić, prowadziło bowiem do założenia, że kredytobiorcy uzyskali kredyt wyższy niż faktycznie otrzymali, co wynikało z różnicy między kursem kupna i sprzedaży CHF.

Za ugruntowany w judykaturze należy uznać pogląd, że odwołanie się do kursów walut zawartych w tabeli kursów i ogłaszanych w siedzibie banku narusza równorzędność stron umowy przez nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między kontrahentami oraz, że prawo banku do ustalania kursu waluty nieograniczone skonkretyzowanymi, obiektywnymi kryteriami zmian stosowanych kursów walutowych świadczy o braku właściwej przejrzystości i jasności postanowienia umownego, które uniemożliwia konsumentowi możliwość przewidzenia wynikających dla niego z umowy konsekwencji ekonomicznych. Nawet gdyby przyjąć, że stosowane przez powodowy bank, jego poprzednika prawnego ((...)) kursy walut nie odbiegały istotnie od kursów stosowanych przez inne banki komercyjne i od średniego kursu NBP oraz, że ogólny koszt kredytu udzielonego na warunkach przewidzianych w umowie, o którą chodzi w tej sprawie, nie odbiegał od kosztów kredytu udzielanych dla kredytów złotówkowych, nie zmienia to abuzywnego charakteru opisanych wyżej klauzul, nie ulega bowiem wątpliwości, że kursy walut były kształtowane jednostronnie przez powodowy bank.

Nie można też uznać, że zawarte w umowie klauzule indeksacyjne zostały z kredytobiorcami uzgodnione indywidualnie. Za indywidualnie uzgodnione można uznać bowiem jedynie te postanowienia, które były przedmiotem negocjacji, bądź są wynikiem porozumienia lub świadomej zgody co do ich zastosowania. Takie zaś okoliczności nie zostały wykazane. W wyrokach z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18 i z 27 listopada 2019 r., II CSK 438/18 Sąd Najwyższy stwierdził, że wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat, mającej daleko idące konsekwencje dla egzystencji konsumenta, mechanizmu działania kursowego wymaga szczególnej staranności banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy w związku z czym obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada elementarną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne, a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej, mimo dokonywanych regularnych spłat. Obowiązek informacyjny określany jest jako ponadstandardowy, mający dać konsumentowi pełne rozeznanie co do istoty transakcji. Powodowy bank twierdził, że spełnił swój obowiązek informacyjny i kredytobiorcy zaciągnęli kredyt indeksowanego do CHF, a przed zawarciem umowy podpisali oświadczenie, że jest im znane ryzyko kursowe związane z wahaniami kursu waluty, do której jest indeksowany kredyt oraz oświadczenie, że są świadomi tego, że ryzyko kursowe ma wpływ na wysokość zobowiązań wobec kredytodawcy oraz zostali poinformowani o ryzyku kursowym w trakcie procedury udzielenia im kredytu.

Te ustalenia zostały przez Sąd Apelacyjny ocenione odmiennie niż dokonał tego Sąd Okręgowy. W ocenie Sądu Apelacyjnego powodowy bank, jako kredytodawca, nie wypełnił należycie obowiązku informacyjnego albowiem kredytobiorcom nie zostały w sposób przejrzysty, zrozumiały i z zachowaniem profesjonalizmu przedstawione

wszystkie konsekwencje związane z kursem CHF, w szczególności relacje kursu CHF do złotówki w przeszłości i prognozy kursów tej waluty na przyszłość; ani relacje kursów stosowanych przez bank w odniesieniu do kursów stosowanych przez inne banki komercyjne i NBP. Prowadzi to do wniosku o abuzywnym charakterze zawartych w umowie łączącej strony klauzul indeksacyjnych ze względu na ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów kredytobiorców a także, że umowa ta narusza zasady współżycia społecznego o których mowa w art. 58 §2 k.c.

Konsekwencją przyjęcia, że klauzule indeksacyjne zamieszczone w umowie są abuzywne jest uznanie, że strony tej umowy nie są nimi związane (385¹§1 k.c.). Należało zatem rozważyć, czy po wyeliminowaniu tych niedozwolonych klauzul, umowa kredytu mogła nadal obowiązywać w pozostałym zakresie, czy też należy uznać ją za nieważną. Należało przy tym mieć na uwadze rozbieżne poglądy judykatury co do tego, czy postanowienia zawierające klauzule indeksacyjne spełniają jedynie rolę wprowadzonego dodatkowo do umowy mechanizmu przeliczeniowego świadczeń pieniężnych stron i nie współokreślają składnika głównego umowy kredytowej. Sąd Apelacyjny uznał, że w okolicznościach tej sprawy klauzule te określają główne świadczenia stron, które zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny. Ich usunięcie ze skutkiem ex tunc powoduje, że brak jest określenia w umowie jej elementów koniecznych przewidzianych w art. 69 Prawa bankowego, ponieważ ich wyeliminowanie nie pozwoliłoby obliczyć sumy, jaką apelujący zobowiązany jest zwrócić z tytułu kredytu. Dlatego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, usunięcie klauzul indeksacyjnych (waloryzacyjnych) czyni zawartą przez strony umowę dotkniętą nie dającym się usunąć brakiem, skutkującym jej nieważnością na podstawie art. 58 § 1 k.c. W konsekwencji, stwierdzenie nieważności umowy jest przesłanką do uznania, że dochodzone pozwem żądanie zapłaty było bezzasadne, co prowadzi do oddalenia powództwa.

Z tych względów Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu za pierwszą instancję, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, zmienionego rozporządzeniem z dnia 3 października 2016 r (Dz. U. 2016, poz. 1668). O kosztach postępowania apelacyjnego, orzeczono zgodnie z wynikiem tego postępowania w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c.

SSA Tomasz Ślęzak SSA Elżbieta Karpeta SSA Anna Bohdziewicz